

ARCHÍV MINISTERSTVA VNÚTRA SSR

B 8

Inv. jedn.: 81

FOND: Správa ZNB hl.mesta Bratislavy a Zs kraja

Správa ŠtB BRATISLAVA

Sign.: Štátobezpečnostná situácia medzi slovenskými
spisovateľmi a výtvarnými umelcami v Západoslovenskom
kraji

v správa

1967

Počet listov: _____

Nevyberajte spisy z obalu!

Neporušujte poradie spisov!

Nepíšte na spisy!

Z P R Á V A.

o súčasnej štátobezpečnostnej situácii medzi slovenskými spisovateľmi a výtvarnými umelcami v Západoslovenskom kraji.

Od XII., cez XIII. sjazd KSČ až doposiaľ je medzi slovenskými spisovateľmi i výtvarnými umelcami v Západoslovenskom kraji zisťované, že v popredí ich pozornosti stoja problémy národnostnej politiky a potreba federatívneho usporiadania ČSSR, revízia hospodárskej politiky z hľadiska sociálneho a kultúrneho vyrovnania Slovenska s českými krajinami, prehodnotenie historických faktov, širšia demokracia politického a verejného života a niektoré vnútorné literárne a výtvarnícke problémy ako osamostatnenie a vytvorenie jednotlivých umeleckých sväzov a pod.

Podľa svojej tvorby i vzťahov k politike strany slovenskí spisovatelia a výtvarní umelci v podstate sú za socializmus. V tvorbe niektorých však badať návrat k mysticismu, orientácia na Západ a pod.

Určitý negatívny vplyv na spisovateľov i výtvarníkov a vôbec na inteligenciu má emigrácia, predovšetkým cirkevno-ludácka, ktorá sa grupuje okolo Ústavu Matúša ČERNÁKA v NSR, Ústavu Cyrila a Metoda v Ríme a v značnej miere tiež tá, ktorá sa grupuje okolo časopisu Svědectví.

Tieto emigrantské centrá veľmi zaobalenou formou sa snažia vnášať medzi inteligenciu nedôveru k socialistickému spoločenskému zriadeniu, komunistickej strane a jej popredným činiteľom, marxizmu-leninizmu, SSSR atď.

Podľa rozboru získaných poznatkov týmito emigrantským centrami sa do určitej miery darí prenikať medzi slovenských spisovateľov a výtvarných umelcov, čoho dôkazom je to, že v poslednej dobe sa vytvárajú akési skupiny ako napr. medzi spisovateľmi ŠPITZER, KALISKÝ, KALINOVÁ, LAZAROVÁ, MŇAČKO a ďalší, ktorí sa javia ako organizátori odporu proti niektorým opatreniam

strany, FALŤAN, FRIŠ, NOVOMESKÝ, RUPPELDT a ďalší, ktorí v dobe obrodného procesu sa grupovali okolo HUSÁKA a zastávali jeho líniu. Tretiu skupinu tvoria ŠMATLÁK, KOTT, HAMADA, RUFUS, BŽOCH a ďalší. Táto skupina je ľudácko-protičeského zamerania ovlivňovaná V. BENJAKOM a má centrálny vplyv na časopisy Slovenské pohľady a Romboid. Členovia tejto skupiny zasadaajú vo väčšine porôt, redakčných rád a posudkových komisií. Táto skupina získava čoraz väčšiu moc vo Sväze a v časopisoch a tým i vo verejnom živote. Potvrdzujú to snahy rehabilitovať bývalých ľudáckych spisovateľov a básnikov - emigrantov ako sú GERALDINI, DILONG, ŽARNOV a ďalší a recitácie básní katolíckych básnikov v Divadle poézie.

I medzi slovenských výtvarných umelcov prenikajú uvedené emigrantské centrá a ako sú získané poznatky sochár Marián ČUNDERLÍK má spojenie na redakciu časopisu Svědectví, ktorý okolo seba grupuje ďalších výtvarníkov, medzi ktorými rozširuje názory vyjadrované v uvedenom časopise.

Okrem toho podľa informácie tajomníka SSVÚ BIEDNIKA v ČSSR existuje organizácia Sväz nezávislých výtvarných umelcov, jeho vedúcim v Prahe je Miloš KUROVSKÝ a v Bratislave juhoslovenský štátny príslušník Jozef SALEJ, bytom [REDAKOVANÉ]. Činnosť sväzu údajne spočíva iba v odpredávaní svojich prác, ktoré vraj po domovom roznášajú ich obchodní agenti.

V súčasnej dobe medzi výtvarnými umelcami dochádza k preskupeniu jednotlivých výtvarných skupín, kritizujú sa české vlivy a je vytvárané snaha pre utvorenie - osamostatnenie sväzov nezávislých na celoštátnej organizácii výtvarníkov, najmä po stránke ekonomickej.

Medzi výtvarníkmi sa tiež hovorí, že mnohí slovenskí stranícki činitelia odmietli prijať funkcie ministrov v Prahe, čo vraj urobia aj oni a tým budú dobré podmienky pre vytvorenie národných sväzov.

Podľa spolupracovníka BEDRICH konferencia slovenských výtvarných umelcov, ktorá sa konala koncom februára t.r. mala veľmi silné neonacistické podfarbenie a temer všetky prejavy, dis-

kúzie a najmä kuloarové debaty boli u značnej časti výtvarníkov pretkané takmer otvorenými požiadavkami po úplnej samostatnosti slovenskej kultúrnej politiky. Dožadovali sa, aby na Slovensku bola zriadená inštitúcia, ktorá by bola postavená na úroveň Ministerstva kultúry. Pred spolupracovníkom názory tohoto druhu prejavovali maliari Ladislav ČEMICKÝ, V.I.KRÁL, Július BERTA, Karol DREXLER a ďalší. Tibor BARTFAY mal radosť z takéhoto priebehu konferencie, ale najmä dištancovania sa od "poklonkovania" v Prahe. Dodal, že dlho pripravovali konferenciu v tomto duchu a veria, že výtvarníci v ňom budú pokračovať i naďalej.

Slovenskí spisovatelia v súvislosti so sjazdom Československých spisovateľov očakávajú, že tento nastolí otázku demokracie v tvorbe a že sa už pripravujú niektoré zmeny v administratívnych zásahoch do činnosti sväzu i jednotlivcov, lebo ako sa spisovateľ Ladislav ŤAŽKÝ - od ktorého sa očakáva vysoká politická vyspelosť v diskúzii s juhoslovenskými spisovateľmi vyjadril, že strana u nás brzdila a ešte aj t.č. brzdí slobodu umeleckej tvorby a na dôkaz toho začal citovať niektoré stranícke dokumenty hovoriace o problémoch kultúry. K jeho názorom sa pridal aj spisovateľ Dominik TATARKA.

Spolupracovník FERO podal zprávu, že časopis Kultúrny život, nie oficiálne vedie diskúziu okolo československých vzťahov, ktorá má u pracovníkov v kultúre široký ohlas. Tak napr. Michal GARFIK z Ústavu slovenskej literatúry SAV k politike n.p. Suprafon sa vyjadril "Monopolizácia pokračuje tak ďaleko, že už pomaly bude horšie, ako za I. ČSR. Slovák sa nedostane k nijakému miestu, nijaká cesta do zahraničia sa Slovákom nenúka".

Miloš RUPPELDT v tejto súvislosti povedal: "HOFMEISTER, KOTALIK, MIČKO atď. tí cestujú, kde, keď chcú a majú valút koľko chcú. Slovák keď sa dostane von musí platiť za dolár 40 Kčs".

Andrej PLÁVKA "Literárna agentúra v Prahe obstaví každý slovenský literárny objav v cudzine a nedovolí preložiť dielo, ktoré predtým nevyšlo v českom preklade". To isté potvrdzujú i pracovníci divadelnej agentúry v Bratislave LUKNÁR, GRAJCIAR a OBUCH.

Predseda CÚV KSS na SAV Milan STRHAN povedal "Obsadzovanie dôležitých miest na Slovensku Čechmi sa už stalo neznesiteľným". Všeobecne vraj panuje názor, že tomu pomôže len federatívne riešenie ČSSR.

Juraj ŠPITZER k tomu uvádza "Každý národ má právo na federatívny vzťah k inému národu, tak je tomu v SSSR, Juhoslávii, uznávajú to aj rozumní Češi. Čím skôr to uznajú aj politici, tým lepšie pre celú republiku, čím neskôr tým horšie. A dodal ak si to politici neuvedomujú bude čoskoro zle".

Kornel FÖDVARY povedal, že k diskúzii o česko-slovenských vzťahoch do redakcie Kultúrneho života prichádza taká záplava protičeských listov, že je sám z toho zdesený.

I Vladimír MINÁČ v Klube spisovateľov pred viacerými osobami hovoril, že na centrálnych úradoch je zamestnaných veľmi málo Slovákov. Ako príklady uvádzal Ministerstvo strojárstva, kde zo 140 zamestnancov je iba 17 Slovákov a na Ministerstve zahraničného obchodu z 1.100 zamestnancov je iba 10 Slovákov. Miloš RUPPELDT k tomu poznamenal, že keď bol v poslednej dobe v Turecku všimol si, že Čs. vyslanectvo má 100 zamestnancov a z toho je iba 1 Slováč. Obaja menovaní si z toho robili posmech, že tak vyzerá naša rovnoprávnosť.

Okrem toho podľa spolupracovníka "RENNE" niektorí spisovatelia sa vyžívajú vo vypravovaní rôznych vtipov zameraných jednak protičeských i proti niektorým našim najvyšším stranickým činiteľom. Medzi takých patria najmä Ľubomír FELDEK a Ladislav REISEL, ktorí uvedené vtipy a výroky používajú nezaobalene a priam hraničiace s nechutnými výstrelkami.